

ПСИХОЛОГИЈА НАСТАВНИКА

Благоје Нешић:

ТЕМЕ ИЗ ПЕДАГОШКЕ ПСИХОЛОГИЈЕ

157-174

Иван Ивић и сарадници:

АКТИВНО УЧЕЊЕ

68-72

Питања за разговор:

- Зашто се бавимо наставником у оквиру образовних институција?
- Да ли је успех ученика у корелацији са особинама наставника?
- Шта је још потребно посматрати осим особина када се у оквиру образовног процеса бавимо наставником?

- Настава је комуникациони систем који се заснива на директном и индиректном контакту између наставника и ученика
- Кључни проблеми комуникације су наставник, ученик и средства у настави
- Иван Фурлан наводи да је најефикаснији пут да наставник буде саучесник у групи и учењу и да на тај начин подстиче двосмерну комуникацију

Фронтална настава - X

- КЛАСИЧНА (ТРАДИЦИОНАЛНА НАСТАВА)

- Доминантна једносмерна комуникација

- САВРЕМЕНА НАСТАВА (ПРОБЛЕМСКА НАСТАВА, ИСТРАЖИВАЊЕ У НАСТАВИ)

- Од ученика најчешће потиче комуникација, он поставља проблем, пита... Двосмерни ток

Питања за разговор:

- Зашто се бавимо наставником у оквиру образовних институција?
- Да ли је успех ученика у корелацији са особинама наставника?
- Шта је још потребно посматрати осим особина када се у оквиру образовног процеса бавимо наставником?

Напишите по три особине које би требало да
по вашем мишљењу поседује успешан
наставник

Улога наставника некад и сад?

- Традиционална настава—> руководицац процеса усвајања знања, навика и вештина
- Савремена настава -> пријатељ, човек од поверења, саветник, преносилац културних вредности, онај који олакшава развој личности ученика, каткад замена за родитеља...

Категорије особина којима се описује личност успешних наставника од стране ученика (Ђорђевић)

- Одговори који се односе на **личност** наставника (у ужем смислу)
- Одговори који се односе на **став наставника према ученику**
- Одговори који се односе на **својства наставника као предавача**
- Одговори који се односе на **својства наставника као оцењивача**

Дајте ви своје одговоре за сваку од наведених категорија особина успешних наставника

Од личности наставника у великој мери зависи квалитет и квантитет учења, наставни и васпитни поступци и избор метода, облици руковођења, међуљудски односи, клима у разреду.

Карактеристике наставника од којих зависи његова успешност

- Топлина и разумевање
- Наставникова способност да пробуди интелектуалну радозналост и унутрашњу мотивацију
- Степен преданости интелектуалном развоју ђака (наставникова интелигенција?)
- Начин структурисања градива (способност прилагођавања наставе нивоу интелектуалне зрелости ученика и њиховој способности разумевања материје која се учи)
- Наставни стил

- Коган (1957) и други истраживачи утврђују да *племенити и добри наставници* изазивају код ученика жељу за већим и ефикаснијим радом и уопште повећано интересовање за рад и учење
- Смисао за хумор?
- Физички изглед?

Добар наставник пре свега треба да буде:

- Добар човек, пријатан симпатичан, отворен, комуникативан
- Правичан, искрен, принципијелан, самокритичан, вредан, тачан, уредан
- Да је стручан и педагошки припремљен (васпитач не може дати другоме оно што нема)
- Да стално ради на свом усавршавању
- Да воли свој позив, свој предмет

Комуникација:

каква је комуникација пожељна у одељењу?

(Линдгрен)

- Најмање ефикасна атмосфера је једносмерна комуникација наставника и ученика
- Ефикаснија је двосмерна комуникација наставника са ученицима, уз присуство комуникације између самих ученика
- Најефикасније је када наставник постаје саучесник у групи, подстичући комуникацију међу свим члановима групе, укључујући и њега самог

Однос између наставника и ученика (аспекти односа)

- Педагошки аспект
- Методски аспект
- Психолошки аспект
- Социолошки аспект

Наставникова очекивања

(Гуд и Брофи)

- Изазвана наставникова очекивања (истраживачи покушавају да створе очекивања користећи лажне скорове о количнику интелигенције и неке друге информације о учениковим способностима)
- Природна наставникова очекивања (наставници предвиђају успех својих ученика у складу са њиховим способностима и постигнућима)

- Розентал и Џејкобсон су 1968. спровели истраживање којим су хтели да испитају како наставници утичу на успех деце у школи. Психолози су ученицима једне основне школе задали тест интелигенције, а наставницима су саопштили да тест може да открије ученике који имају веће предиспозиције да напредују. Затим су истраживачи саопштили наставницима имена ових најталентованијих ученика, а заправо су то били насумично изабрани ученици који су наставницима представљени као најспособнији. Ови ученици се нису разликовали од осталих ученика, али су Розентал и Џејкобсон манипулацијом створили одређену слику о успеху ученика. *Очекивања која су изазвана лажним предвиђањима подстакла су наставнике да различито третирају ученике што је довело до разлика на крају године.* После осам месеци, истраживање је показало да су изабрани ученици заиста напредовали више од осталих ученика, иако су на почетку сви давали подједнаке резултате. Најмлађи од њих су направили најдраматичније резултате. У просеку ови прваци су повећали своје IQ резултате за 27 бодова. Остварили су боље резултате зато што се од њих то и очекивало. У складу са својим очекивањима наставници су подешавали своје понашање на часу. Ученици за које се веровало да су напреднији били су привилеговани и њима се посвећивало више пажње него осталим ученицима. Наставници су са ентузијазмом сарађивали са њима и чешће су им постављали питања јер се очекивало да ће они знати тачне одговоре и најбоље одговорити. Овакав третман је утицао да ученици развију осећање самопоуздања, услед чега су се више и ефикасније ангажовали у школским активностима.

Изазвана наставникова очекивања

- Покушај да се произведу очекивања код наставника неће успети ако се очекивања сувише разликују од опажених карактеристика ученика
- Ефикасност изазваних очекивања зависи и од веродостојности извора информација

Природна наставникова очекивања (модел)

- Наставник очекује специфично понашање и постигнуће од ученика
- Због различитих очекивања наставник се понаша различито према ученицима
- Такво наставниково понашање сугерише сваком ученику како треба да се понаша и који успех наставник очекује од њега, то делује на његов појам о себи, мотивацију итд.
- Ако овакво понашање наставника траје дужи временски период и ако ученик није резистентан, то ће уобличи његов успех и понашање
- Временом постигнуће и понашање ученика ће се све више усаглашавати са очекивањем других

Наставничка очекивања различитог смера

Пигмалион ефекат

Висока очекивања од ученика
усмеравају понашање наставника
које резултира бољим
постигнућима ученика.

Голем ефекат

Ниска очекивања од ученика
усмеравају понашање наставника
које резултира ниским
постигнућима ученика.

Очекивања наставника постају самоиспуњујуће
пророчанство.

Како наставник креира контекст понашајући се у складу са својим очекивањима и уверењима?

Пази да се
не
испрљаш!

Дај ми руку и
све ће бити у
реду!

Држи се,
можеш ти то
сам!

Могу ли се очекивања наставника избећи?

- Очекивања не могу бити потиснута или избегнута
- Информације о ученицима могу бити корисне у планирању индивидуализоване наставе да би се задовољиле ученикове специфичне потребе
- Добро је да су наставникова очекивања флексибилна јер ученици немају исти темпо развоја когнитивних функција, а наставник не сме занемарити информације које се тичу ученикових потреба, мотива, интереса вредности итд.

Dali je čaša napola prazna ili napola puna?

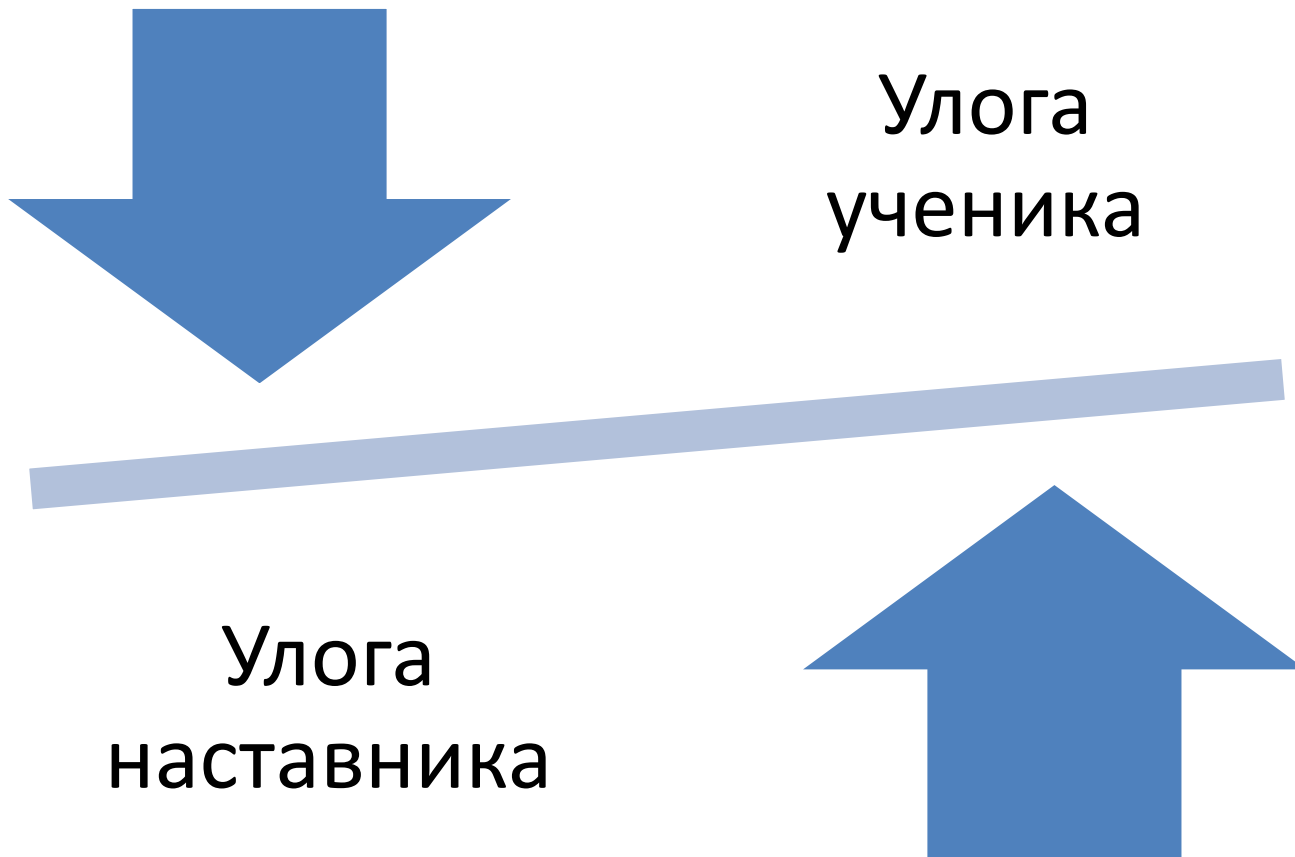

Улоге наставника у наставном процесу

- Наставничка улога
- Мотивациона улога
- Улога процењивача, евалуатора
- Сазнајно-дијагностичка
- Улога регулатора социјалних односа
- Улога партнера у афективној интеракцији

За успешно обављање ових улога
наставници треба да имају потребне
компетенције

Реципроцитет улога наставника и ученика

Наставничка улога

- Наставничка улога у ужем смислу-наставник као предавач
 - Преноси информације, излаже градиво, презентује садржај
 - Вођење наставног процеса
- Наставник као организатор наставе
- Наставник као партнер у педагошкој комуникацији
- Наставник као стручњак, експерт за своју област (наставник као модел понашања у датој области, наставник као “банка података”)

Које су компетенције потребне за успешно обављање ових улога?

Мотивациона улога

- Мотивисање ученика за рад и одржавање интересовања
- Наставник као личност- модел за професионалну идентификацију

Које су компетенције потребне за успешно обављање ових улога?

Улога процењивача, евалуатора

- Оцењивање у домену знања
- Оцењивање понашања и личности ученика

Које су компетенције потребне за успешно обављање ових улога?

Сазнајно-дијагностичка улога

- Дијагностицирање индивидуалних способности, преференција, потенцијала ученика...
- Познавање когнитивног стила ученика
- Препознавање индивидуалних разлика у способностима ученика
- Праћење интелектуалних и сазнајних промена код ученика
- Познавање узрасних карактеристика ученика

Које су компетенције потребне за успешно обављање ових улога?

Улога регулатора социјалних односа

- Утицај на социјалну климу у разреду (групи)
- Утицај на односе наставник-ученик и узајамне односе самих ученика
- Познавање социјалног статуса и прилагођености ученика
- Ставови према припадницима “нестандардних група”
- Решавање конфликта (међу ученицима и између ученика и наставника)
- Наставник као социјални модел (систем вредности наставника)

Које су компетенције потребне за успешно обављање ових улога?

Улога партнера у афективној интеракцији

- Познавање менталног здравља, афективних стања и потреба ученика
- Дијагностиковање (непрофесионално) психичких стања ученика
- Предузимање акције за помоћ детету

Које су компетенције потребне за успешно обављање ових
улога?

Задатак за рад

Инвентар наставничких улога

- Користећи Инвентар наставничких улога, процените успешност неког конкретног наставника из вашег искуства у извршавању наведених улога

Ред. бр.	АКТИВНОСТИ	Процена успешности				
1.	ПРЕНОСИ ИНФОРМАЦИЈЕ – излаже градиво, презентира садржај тако да га ученици што боље усвоје	1	2	3	4	5
2.	ОРГАНИЗУЈЕ НАСТАВУ – поставља циљ часа, планира садржаје, средства, опрему, материјале, облике и методе рада, време, простор	1	2	3	4	5
3.	ВОДИ ПЕДАГОШКУ КОМУНИКАЦИЈУ СА УЧЕНИЦИМА – поставља питања, упућује захтеве, подстиче дискусију у вези са градивом	1	2	3	4	5
4.	ИНОВИРА НАСТАВУ СВОГ ПРЕДМЕТА САВРЕМЕНИМ ДОСТИГНУЋИМА захваљујући томе што прати развој дисциплине коју предаје	1	2	3	4	5
5.	МОТИВИШЕ УЧЕНИКЕ ЗА РАД – развија, подстиче и одржава радозналост и сазнајну глад код ученика	1	2	3	4	5
6.	ПРИВЛАЧИ УЧЕНИКЕ ДА ЗАВОЛЕ ПРЕДМЕТ – својим специфичним начином рада подстиче код ученика жељу за идентификацијом са њим / њом	1	2	3	4	5
7.	ОЦЕЊУЈЕ ЗНАЊЕ УЧЕНИКА – користи различите облике оцењивања, даје повратну информацију, прати и анализира индивидуална постигнућа ученика, користи процес оцењивања за мотивисање ученика	1	2	3	4	5
8.	ОЦЕЊУЈЕ ПОНАШАЊЕ И ЛИЧНОСТ УЧЕНИКА – даје повратну информацију и моделује понашање ученика у складу са формулисаним стандардима	1	2	3	4	5
9.	УТВРЂУЈЕ САЗНАЈНЕ КАРАКТЕРИСТИКЕ УЧЕНИКА –утврђује шта и колико ученик зна, може, на који начин мисли и ради, какве су му способности, интересовања, таленти	1	2	3	4	5
10.	РЕГУЛИШЕ СОЦИЈАЛНЕ ОДНОСЕ У ОДЕЉЕЊУ – регулише дисциплину, моделује вредности, негује конструктивну комуникацију и решавање конфликта, подстиче међусобно прихватање, толеранцију и сарадничке односе у одељењу	1	2	3	4	5
11.	ПОЗНАЈЕ АФЕКТИВНА СТАЊА И ПОТРЕБЕ УЧЕНИКА – познаје емоције и потребе карактеристичне за узраст деце са којом ради, помаже ученицима да упознају и прихвате сопствене емоције и потребе и конструктивно се носе са њима	1	2	3	4	5
12.	ПРЕПОЗНАЈЕ ПСИХИЧКА СТАЊА УЧЕНИКА која указују на неки проблем	1	2	3	4	5
13.	ПРЕДУЗИМА АКЦИЈЕ ЗА ПОМОЋ ДЕТЕТУ – разговара са ученицима, родитељима, психологом, упућује на одговарајућу установу за пружање помоћи	1	2	3	4	5

Сада користећи редне бројеве, поређајте наведене активности према томе колико их Ви лично сматрате важним **у активној настави.**

На прво место упишите редни број активности коју сматрате најважнијом, а на последње место упишите редни број активности коју, међу наведеним активностима, сматрате најмање важном:

Питања за разговор:

- Која се улога нашла на првом, а која на последњем месту по важности за активну наставу? Како бисте то објаснили?
- Да ли је ваша процена конкретног наставника слична вашем рангирању наставничких улога по значају за активну наставу? Шта је слично, а шта је различито?
- Каквој концепцији наставе одговара профил наставника чију сте успешност у наставничким улогама процењивали?

Лични закључак

- Ја, као будући наставник, ...